

Ekonomický růst, ekonomický cyklus a hospodářská politika

Ekonomická síla země

- vyjadřuje absolutní objem finálních výrobků a služeb, který se v dané ekonomice za určitý čas vyrobí
- množství finální produkce určité země se nejčastěji měří pomocí hrubého domácího produktu (na tento ukazatel má přímý vliv rozměr ekonomiky a množství používaných zdrojů)

Ekonomická úroveň země

- vyjadřuje účinnost využívání disponibilních zdrojů měřenou pomocí úrovně výstupu na jednoho obyvatele
- ekonomická úroveň slouží k vyjádření životní úrovně v dané zemi

Je zřejmé, že ekonomická síla země a ekonomická úroveň země nejsou totožné. Ekonomika může disponovat rozsáhlými zdroji výrobních faktorů (tj. být silná), ale nemusí je účinně využívat (tj. nachází se na nízké ekonomické úrovni).

Ekonomický růst

- lze definovat jako zvyšování kapacity ekonomiky k výrobě zboží a služeb, které lidé požadují
- formálně ekonomický růst vyjadřuje dlouhodobý růst potenciálního produktu, který je spojen se zvyšováním produkčních možností ekonomiky
- ekonomický růst vyjadřuje změnu tokových veličin v čase.
- při jeho vyjádření předpokládáme užití reálných rozměrů veličin.
- lze změřit jako:

▪ tempo růstu (g):

$$g = \frac{Y_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}} * 100$$

$$g_{HDP} = \frac{HDP_t - HDP_{t-1}}{HDP_{t-1}} * 100$$

▪ koeficient růstu (G):

$$G = \frac{Y_t}{Y_{t-1}} * 100$$

$$G_{HDP} = \frac{HDP_t}{HDP_{t-1}} * 100$$

Y = reálný produkt, t = čas

Základní faktory ovlivňující ekonomický růst:

- *Množství výrobních faktorů*, které má daná ekonomika k dispozici, tzn. množství práce, objem kapitálových statků, půdy a přírodních zdrojů apod.
- *Kvalita v ekonomice dostupných výrobních faktorů*, tzn. v případě *pracovní síly* její kvalifikace a její motivace pracovat či podnikat, v případě *kapitálových statků* rychlost a přesnost jejich fungování, ... V případě *přírodních zdrojů* úrodnost půdy, bohatost ložisek nerostů, ...
- *Použité technologie*.
- *Další exogenní faktory*, k nimž patří politický kapitál země (např. vymahatelnost práva, míra korupce v zemi), kapitál vložený do infrastruktury země či její zeměpisná poloha.

Zdroje (determinanty) ekonomického růstu

- zdroje ekonomického růstu lze rozdělit na extenzivní (kvantitativní) a intenzivní (kvalitativní) faktory růstu
- **extenzivní** jsou spjaty se zapojováním dodatečných výrobních faktorů
- **intenzivní** jsou ty, které představují zvyšování účinnosti (produktivity) výrobních faktorů
- v praxi je zpravidla ekonomický růst založen na kombinaci obou možností
- podle toho zda zdrojem ekonomického růstu jsou spíše extenzivní, respektive intenzivní faktory růstu, pak hovoříme o **extenzivním**, respektive **intenzivním ekonomickém růstu**.

Agregátní produkční funkce

Význam jednotlivých zdrojů ekonomického růstu lze kvantifikovat pomocí produkční funkce. Agregátní produkční funkce popisuje vztah objemu použitých výrobních faktorů, technologického pokroku a výstupu. Závisle proměnnou v této funkci je reálný produkt. Produkční funkce pak udává maximální produkt, který lze vyrobit z různých objemů výrobních faktorů při použití dané technologie.

$$Y = f(L, K, A, T)$$

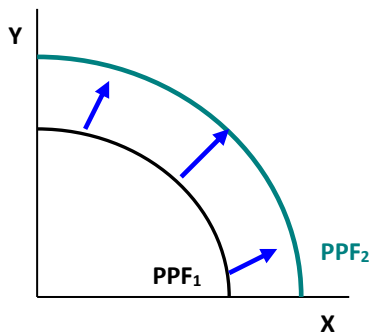
L = VF práce, K = VF kapitál, A = VF přírodní zdroje, T = technický pokrok.

Znázornění ekonomického růstu

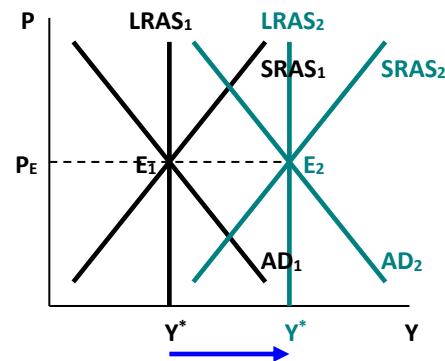
- ekonomický růst můžeme graficky znázornit pomocí **křivky hranice produkčních možností (PPF)** nebo pomocí **modelu AS – AD**.
- **křivka hranice produkčních možností** vyjadřuje kombinace dvou skupin výrobků či služeb, které jsou v ekonomice dosažitelné při efektivním využívání dostupných výrobních faktorů. Ekonomický růst je v tomto modelu graficky vyjádřen posunem křivky hranice produkčních možností směrem doprava nahoru.

- v **modelu AS – AD** je ekonomický růst vyjádřen posunem křivek agregátní nabídky i agregátní poptávky směrem doprava. Za předpokladu stabilních cen dochází k situaci, kdy agregátní poptávka roste stejně rychle jako agregátní nabídka.

Ekonomický růst – PPF

Ekonomický růst – model AS – AD

[ekonomický růst při stabilních cenách]

Ekonomický cyklus

- vyjadřuje krátkodobé kolísání agregátního výstupu ekonomiky okolo dlouhodobého vývojového trendu výstupu
- pod pojmem ekonomický cyklus tady rozumíme **víceméně pravidelné kolísání (fluktuační) skutečného (reálného) produktu kolem potenciálního produktu (resp. růstového trendu)**
- ekonomický cyklus je posloupností pravidelně se opakujících fází vzestupu, poklesu a stagnace makroekonomické aktivity, tzn. reálného hrubého domácího produktu, zaměstnanosti, soukromé a veřejné spotřeby a investiční činnosti.

Potenciální produkt vykazuje neustále tendenci k růstu, **má rostoucí trend**.

Fáze ekonomického cyklu:

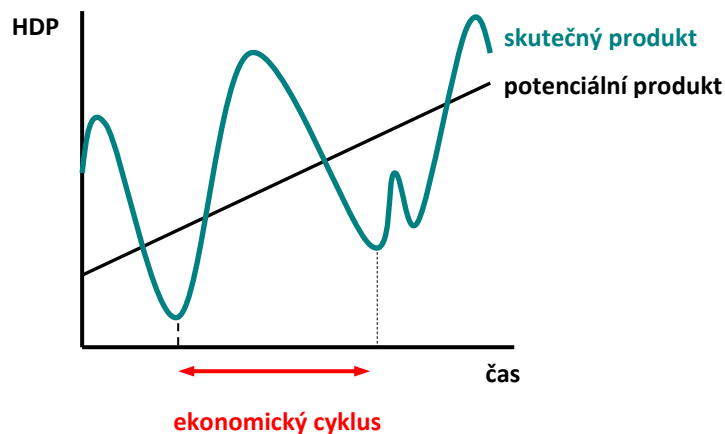
- **Expanze (vzestup, rozmach)** – je fáze, v níž dochází k vzestupu úrovně skutečného produktu. Počátek fáze expanze je označován jako **oživení** a v této prvotní fázi se ekonomika vrací na v minulosti již dosaženou úroveň. Pokud dochází k růstu skutečného produktu nad jeho potenciální úroveň, jedná se o tzv. **boom**. Naopak období, ve kterém produkt vykazuje nulové přírůstky, je obdobím **stagnace**.

- **Vrchol** – je bod, ve kterém skutečný produkt dosahuje maxima (horní bod zvratu), hospodářská aktivita je vysoká.

- **Kontrakce** – je fáze, v níž dochází k poklesu skutečného produktu, výnosů a tím i poklesu investiční poptávky. Pokud délka poklesu překročí horizont šesti měsíců, bývá vývoj charakterizován jako **recese**. Hluboké a dlouhé recese bývají označovány jako **deprese**. Obzvláště prudká kontrakce se nazývá **propad**.

- Dno (sedlo) – bod, ve kterém skutečný produkt dosahuje svého minima (dolní bod zvratu), představuje nejnižší úroveň hospodářské aktivity.

Ekonomický cyklus je tedy časovým úsekem, který vymezují dva stejné body obratu.

Typy ekonomických cyklů:

- **Kitchinovy cykly** – jedná se o krátkodobé ekonomické cykly, s udávanou průměrnou periodou 40 měsíců (popř. 3 – 5 let). Tento typ cyklů je ztotožňován s opakovanými změnami v zásobách rozpracované výroby.
- **Juglarovy cykly** – střednědobé ekonomické cykly s udávanou průměrnou periodou 9 – 10 let (popř. 8 – 11 let). Tento typ cyklů je připisován periodickým výkyvům v investicích do kapitálových statků, někdy bývá tento typ cyklů označován jako průmyslový či konjunkturální cyklus.
- **Kuznetsovy cykly** – dlouhodobé ekonomické cykly trvající přibližně 15 – 25 let. Tyto cykly jsou spojovány s investicemi do realit a finančních instrumentů.
- **Kondratěvovy cykly** – dlouhodobé ekonomické cykly s udávanou průměrnou periodicitou 50 let (popř. 45 – 60 let). Tyto cykly jsou spojovány s probíhajícím technologickým pokrokem či inovacemi, válkami, revolucemi, rozvojem mezinárodního obchodu a obdobnými událostmi.

Vztah investic a reálného produktu v souvislosti s cyklickými fázemi

- Akcelerační princip vyjadřuje skutečnost, že indukované investice (I_n) jsou funkcí míry změny reálného produktu (Y). Indukované investice tak budou větší než nula, pokud reálný produkt roste; budou nulové (nebo menší než nula), jestliže se velikost reálného produktu nemění (nebo klesá).

$$I_n = a * \Delta Y,$$

kde ΔY je přírůstek důchodu,

a je akcelerační koeficient – ten udává, **o kolik vzrostou v dané ekonomice čisté investice, vzroste-li produkt o jednu jednotku.**

$$I_g = I_r + I_n,$$

kde I_g jsou hrubé (celkové) investice,

I_r jsou autonomní (obnovovací) investice,

I_n jsou indukované (čisté) investice.

Kromě **akceleračního principu** jsou investiční výdaje spojeny také s **multiplikačním efektem**, který vyjadřuje, o kolik vzroste hodnota celkového produktu, vzrostou-li investiční výdaje o jednotku. V důsledku multiplikačního efektu tak vzroste jak agregátní poptávka, tak celkový produkt, čímž bude vyvolán další akcelerační efekt. Daný proces bude pokračovat do té doby, dokud dané ekonomika nenarazí na hranici svých produkčních možností. Poté začnou působit oba principy v opačném směru.

Hospodářská politika

- konkrétní činnost státních institucí (parlament, vláda a centrální banka), která těmto ekonomickým subjektům umožňuje realizovat předem stanovené cíle, jejichž prostřednictvím tyto instituce ovlivňují hospodářský vývoj země.

Cíle hospodářské politiky:

- **tempo růstu reálného produktu** odpovídající jeho potenciální úrovni,
- **nízká míra nezaměstnanosti** na její přirozené úrovni,
- **cenová stabilita** v podobě nízké a stabilní míry inflace,
- **vnější ekonomická rovnováha** zachycena prostřednictvím vyrovnaného kumulovaného salda platební bilance, resp. salda běžného účtu.

Naplňování těchto čtyř cílů lze zobrazit graficky, a to pomocí **magického čtyřúhelníku**, jehož plošná velikost zobrazuje úspěšnost hospodářské politiky. Za **optimální** je považován **čtyřúhelník, jehož vrcholy tvoří hodnoty vycházející z hodnotících kritérií OECD** (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj):

tempo růstu reálného hrubého domácího produktu **3 %**, míra nezaměstnanosti **5 %**, míra inflace **2 %**, podíl salda běžného účtu platební bilance na hrubém domácím produktu **0 %**.

Nástroje hospodářské politiky

- **fiskální politika** – pomocí ní se ovlivňuje agregátní poptávka, a to prostřednictvím výdajové a příjmové stránky veřejných rozpočtů,
- **monetární politika** – ovlivňuje agregátní poptávku prostřednictvím množství peněz a tím i pomocí úrokové míry v ekonomice,
- **důchodová politika** – analyzuje a zároveň odstraňuje nerovnosti v rozdělování důchodů,
- **vnější obchodní a měnová politika** – zabývá se proexportní politikou či protekcionistickými opatřeními a regulací devizových kurzů.

PŘÍKLADY

1. Periodické, ale nepravidelné kolísání reálného produktu a jiných makroekonomických proměnných v čase se nazývá
2. Dlouhotrvajícímu a hlubokému hospodářskému poklesu se obvykle říká
3. Jestliže reálný produkt stagnuje za současného růstu inflace, říkáme, že v ekonomice nastala
4. Juglarovy cykly jsou z hlediska délky trvání spojené s do strojů a zařízení.
5. Tempo růstu produktu závisí na využití disponibilních výrobních faktorů a na technologickém pokroku. ANO/NE
6. Ropná krize v 70. letech způsobila negativní poptávkový šok. ANO/NE
7. Cyklické výkyvy znamenají, že některá odvětví upadají, zatímco jiná odvětví expandují. ANO/NE
8. Některé země mohou vykazovat fázi expanze, zatímco v jiných probíhá recese. ANO/NE

9. Kitchinovy cykly jsou z hlediska délky svého trvání krátkodobé a jsou spojeny s výkyvy v zásobách a rozpracované výrobě. ANO/NE
10. Víte-li, že v roce 2006 byla výše reálného produktu 120 mld. peněžních jednotek a v roce následujícím 128 mld. peněžních jednotek, změřte hodnotu ekonomického růstu daného období.
11. Vyjděte z následujících údajů týkajících se hypotetického státu:
V roce 2003 činila výše reálného produktu 110 mld. peněžních jednotek a cenová hladina vyjádřená indexem se pohybovala na hladině 1,03. V roce následujícím se velikost reálného produktu zvýšila na 115 mld. peněžních jednotek a cenová hladina vzrostla na hladinu 1,06.
- a) vypočtete tempo růstu reálného produktu
 - b) vypočtete tempo růstu nominálního produktu.
12. Graficky znázorněte ekonomiku nacházející se na svém potenciálu (v modelu PPF, ASAD i modelu cyklu).
13. Předpokládejme, že hodnota koeficientu akcelerace je 8.
- a) Jaké množství kapitálu v mld. peněžních jednotek je za této situace zapotřebí k výrobě produkce v hodnotě 40 mld. peněžních jednotek?
 - b) Vzroste-li produkt o 20 mld., určete o kolik je třeba zvýšit stav fixního kapitálu.

